

STORTINGET

Innst. 190 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen

Meld. St. 6 (2022–2023)

Innstilling fra næringskomiteen om Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap – Statens direkte eierskap i selskap

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innledning

Næringskomiteen behandler i denne innstillingen Meld. St. 6 (2022–2023) Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap – Statens direkte eierskap i selskap. Siden 2002 er det i hver stortingsperiode lagt frem for Stortinget én melding om statens samlede direkte eierskap, en såkalt eierskapsmelding. Statens direkte eierskap omfatter selskapene hvor statens eierskap forvaltes direkte av et departement. I eierskapsmeldingen redegjør regjeringen for hvorfor staten eier direkte i selskaper, hva staten eier, inkludert hva som er statens begrunnelse for eierskapet og statens mål som eier i hvert selskap, samt hvordan staten utøver sitt eierskap, inkludert statens prinsipper for god eierutøvelse og statens forventninger til selskapene.

1.2 Sammendrag

I kapittel 1.2 i meldingen har departementet gitt et sammendrag av meldingens kapittel 2–12.

HVORFOR STATEN EIER OG STATENS MÅL SOM EIER

Hvorfor staten er eier

Departementet viser i meldingen til at utgangspunktet for hvorfor staten er direkte eier i selskaper i dag, er at markedet alene ikke gir det beste samfunnsøkonomiske resultatet. Staten har seks ulike begrunnelser for når statlig eierskap kan være et hensiktsmessig tiltak for å oppnå ulike samfunnsbehov:

- Hovedkontorfunksjoner i Norge
- Samfunnssikkerhet og beredskap
- Energi og naturressurser
- Tilrettelegging for bærekraftig omstilling og økt verdiskaping
- Infrastruktur, monopoler og tildelte rettigheter
- Fellesgoder og/eller sosial og geografisk fordeling

Selv om staten har begrunnelser for når statlig direkte eierskap er et godt tiltak, kan statlig eierskap medføre noen potensielle utfordringer. Statens eierpolitikk, som fremlagt i denne meldingen, tar sikte på å redusere slike utfordringer og å bidra til best mulig måloppnåelse i det enkelte selskap.

Statens mål som eier

Departementet viser i meldingen til at hensynet til bærekraft er tydeliggjort i statens mål som eier. For selskaper som primært opererer i konkurranse med andre, er målet høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer. For sektorpolitiske selskaper, det vil si selskaper som primært ikke opererer i konkurranse med andre, er målet bærekraftig og mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål.

Staten er opptatt av at selskapet drives på en ansvarlig måte, som innebærer å opptre etisk forsvarlig og

identifisere og håndtere selskapets påvirkning på mennesker, samfunn og miljø. Et selskap vil i utgangspunktet ikke kunne skape avkastning og forbli konkurransedyktig over tid uten at det balanserer økonomiske, sosiale og miljømessige forhold.

Kategorisering av selskapene

Basert på statens mål som eier er selskapene delt inn i to kategorier. Selskapene som primært opererer i konkurranse med andre, er i kategori 1. Selskapene som primært ikke opererer i konkurranse med andre, er i kategori 2.

I kategori 1 inngår selskapene der staten har mål om høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer.

I kategori 2 inngår selskapene der statens mål som eier er bærekraftig og mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål.

Statens begrunnelse for eierskapet og statens mål som eier i hvert selskap fremgår i kapittel 7 i meldingen.

HVA STATEN EIER

Statens direkte eierskap utgjør i dag 70 selskaper. Eierskapet er betydelig både i antall selskaper og verdier. Verdien av statens eierandeler i selskapene hvor statens mål som eier er høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer, var ved utgangen av 2021 beregnet til 999 mrd. kroner. Av dette utgjorde 844 mrd. kroner statens aksjer på Oslo Børs. Statens andel av bokført egenkapital fratrukket minoritetsinteresser i de andre selskapene var ved utgangen av 2021 på 180 mrd. kroner.

Staten vurderer jevnlig begrunnelser for sitt eierskap og mål som eier i hvert selskap, slik at dette er oppdatert og relevant, samt legger til rette for at staten effektivt kan løse ulike oppgaver eller ivareta ulike behov.

HVORDAN STATEN EIER

Staten skal være en aktiv eier

Det vises til departementets omtale i kapittel 8 i meldingen. Statens eierutøvelse skal bidra til å nå statens mål som eier, enten høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer eller bærekraftig og mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål. Dette skjer gjennom at staten blant annet stiller tydelige forventninger til selskapene, velger kompetente styrever, følger opp selskapene systematisk, stemmer på generalforsamling samt at staten er åpen om sin eierutøvelse.

Staten skal være en aktiv eier med et langsiktig perspektiv. Det aktive eierskapet skal utøves i tråd med selskapslovgivningens ansvars- og rollefordeling mellom staten som eier av selskaper på den ene side og styret og daglig leder på den annen side. Selskapslovgivningens rollefordeling danner sammen med statens ti prinsip-

per for god eierutøvelse rammene for statens eieroppfølging. Statlig eierskap skal ikke være en hindring for verdiskapende eierutøvelse. Staten som eier vil aktivt benytte handlingsrommet innenfor disse rammene på linje med det gode og ansvarlige private eiere gjør.

Staten er åpen om sitt eierskap og sin eierutøvelse, blant annet gjennom eierskapsmeldinger, Statens eierrapport og regjeringens nettsider. Som eier forvalter staten store verdier på vegne av fellesskapet. Åpenhet skaper forutsigbarhet og er viktig for at allmennheten skal ha tillit til at verdiene forvaltes på en god måte. Slik imøtekommes demokratiske hensyn. Som følge av statens omfattende eierskap i Norge er åpenhet også vesentlig for at investorer skal ha tillit til det norske kapitalmarkedet.

Statens ti prinsipper for god eierutøvelse

Prinsippene, sammen med statens mål som eier, legger grunnlaget for hvordan staten utøver sitt eierskap innenfor rammene av selskapslovgivningen. De sentrale rammene for statens eierutøvelse er samlet i statens ti prinsipper for god eierutøvelse, se meldingens kapittel 10 og figur 10.1.

Statens forventninger til selskapene

Gjennom å stille tydelige forventninger til selskapene ønsker staten å bidra til å nå statens mål som eier. Tydelig kommunikasjon av forventningene bidrar også til åpenhet om hva staten som eier er opptatt av, og vil følge opp, i eierutøvelsen.

Selskapenes arbeid på de ulike forventningsområdene bør tilpasses selskapenes egenart, størrelse, risiko og hva som er vesentlig for det enkelte selskap. Forventningene bygger i stor grad på internasjonal god praksis og internasjonalt anerkjente retningslinjer.

Staten har forventninger til selskapene knyttet til ambisjoner, mål og strategier, sosiale, miljømessige og økonomiske forhold samt virksomhetsstyring. Statens forventninger er nærmere redegjort for i kapittel 11 i meldingen og oppsummert i figurene 11.10 og 11.11. Der er det også gitt eksempler på god praksis på utvalgte områder, som inspirasjon for selskapenes arbeid.

Styresammensetning og -godtgjørelse som bidrar til måloppnåelse

Staten har forventninger til selskapene knyttet til ambisjoner, mål og strategier, sosiale, miljømessige og økonomiske forhold samt virksomhetsstyring. Staten er ikke representert i styrene. En av de viktigste oppgavene for staten som eier er å bidra til sammensetting av kompetente og velfungerende styrever, som ivaretar selskapets behov og aksjonærfellesskapets interesser.

Relevant kompetanse skal være hovedhensynet ved statens arbeid med styresammensetning. Gitt kompetanse skal staten vektlegge kapasitet og mangfold.

Godtgjørelse til styrende organer i selskapene avsluttes av eiere på generalforsamling, eventuelt av bedriftsforsamlingen. Riktig godtgjørelse kan være avgjørende for å tiltrekke seg og beholde styremedlemmer med relevant og god kompetanse, og for å bidra til at styremedlemmene bruker tilstrekkelig tid på vervet. I vurderinger av godtgjørelse til styret legger staten vekt på at godtgjørelsen reflekterer styrets ansvar, kompetanse, tidsbruk og virksomhetens kompleksitet. Videre er regjeringen opptatt av at nivået på godtgjørelsen ligger på et moderat nivå. Med dette menes at godtgjørelsen ikke skal være høyere enn nødvendig for å bidra til relevant og god kompetanse i styret, samt reflektere styrets ansvar og arbeidsmengde.

Oppfølging av selskapene skal bidra til å nå statens mål

Statens mål som eier er utgangspunktet for statens eierutøvelse. Som en ansvarlig eier ønsker regjeringen at statens eierutøvelse skal bidra til måloppnåelse og fremme ansvarlighet i selskaper med statlig eierandel. I oppfølgingen av de ulike selskapene vil staten legge vekt på hva som er vesentlig for måloppnåelse, og områder hvor staten best kan bidra til måloppnåelse på kort og lang sikt.

Staten avholder regelmessige møter med selskapene. I kontakten med selskapene kan staten ta opp forhold, stille spørsmål og formidle synspunkter som selskapene kan vurdere i tilknytning til sin virksomhet og utvikling. Dette er innspill til selskapet, og ikke instruksjoner eller pålegg.

Gjennom oppfølging av selskapene søker staten å forstå hvordan selskapene arbeider integrert og systematisk med statens forventninger og hvordan dette bidrar til statens mål som eier.

Statens mål som eier i selskapene i kategori 1 er høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer. Når staten vurderer selskapets avkastning over tid, vurderes normalt oppnådd totalavkastning opp mot et beregnet avkastningskrav, sammenlignbare selskaper og eventuelle referanseindekser.

Statens mål som eier i selskapene i kategori 2 er bærekraftig og mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål. Selskapets måloppnåelse og effektivitet vurderes blant annet basert på rapportering fra og eierdialogen med selskapet. Her kan det være relevant å se på sammenlignbare virksomheter, utviklingen i selskapet over tid og andre evalueringer av virksomheten.

Oppnådde resultater og selskapets utsikter drøftes med styret og ledelsen. Ved svak måloppnåelse over tid eller vesentlige avvik fra statens forventninger vurderer staten hvordan dette kan følges opp. Dette skjer først og fremst gjennom eierdialogen.

Staten er i utgangspunktet positiv til strategiske initiativer og transaksjoner i selskapene som kan forventes å bidra til å nå statens mål som eier.

Skille mellom statens ulike roller og rettferdig konkurranse

Departementet viser i meldingen til at staten har flere roller, eksempelvis som regulerings- og tilsynsmyndighet, oppdragsgiver og eier. For å skape legitimitet til de ulike rollene bør staten være seg bevisst den rollen den til enhver tid opptrer i, og i sin opptreden tydelig skille rollen som eier fra statens øvrige roller. Hensyn som ikke er begrunnet ut fra statens mål som eier, skal fremmes ved bruk av andre virkemidler enn statlig eierskap.

Statlig eierskap skal ikke urettmessig medføre andre konkurransevilkår sammenlignet med selskaper uten statlig eierandel.

Organisering av statens eierskapsforvaltning

Departementet viser i meldingen til at den sentrale eierskapsenheten, Eierskapsavdelingen i Nærings- og fiskeridepartementet, er ressurs- og kompetansesenter for statens direkte eierskap for andre departementer og internt i Nærings- og fiskeridepartementet. Statens eierskap i selskapene i kategori 1 skal forvaltes av den sentrale eierskapsenheten med mindre ikke særskilte hensyn taler for andre løsninger. Statens eierskap i selskapene i kategori 2 forvaltes i dag av relevant sektordepartement, med mindre særskilte hensyn taler for andre løsninger.

Økonomiske og administrative konsekvenser

I kapittel 13 i meldingen redegjør departementet for de økonomiske og administrative konsekvensene. Departementet viser til at å benytte statlig eierskap når det er mest effektivt for å oppnå det staten ønsker, sette gode mål som eier i hvert selskap, og følge opp eierskapet på en god måte, vil bidra til bedre måloppnåelse for staten og effektiv utnyttelse av statens ressurser.

Den løpende forvaltningen av statens eierskap dekkes innenfor gjeldende budsjettammer.

Stortinget kan ha gitt regjeringen fullmakter til å redusere eller øke statens eierskap i enkelt-selskaper. Deresom slike transaksjoner skjer gjennom salg eller erverv av aksjer eller kapitalinnskudd, innebærer det normalt endringer i statens plassering av formue og oppføring i statens kapitalregnskap. Det vises for øvrig til nærmere beskrivelse av prinsipper og praksis for budsjettering av lånetransaksjoner i Gul bok, jf. Prop. 1 S (2022–2023) Statsbudsjettet 2023 kapittel 8.

2. Komiteens merknader

2.1 Komiteens generelle merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Karianne B. Bråthen, Per Vidar Kjølmoen, Tobias Hangaard Linge og Solveig Vitanza, fra Høyre, Guro Angell Gimse, Olve Grotle og Lene Westgaard-Halle, fra Senterpartiet, Jenny Klinge, lederen Willfred Nordlund og Per Olav Tyldum, fra Fremskrittspartiet, Sivert Bjørnstad og Bengt Rune Strifeldt, fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, fra Rødt, Geir Jørgensen, fra Venstre, Alfred Jens Bjørlo, og fra Miljøpartiet De Grønne, Rasmus Hansson, viser til Meld. St. 6 (2022–2023) Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap – Statens direkte eierskap i selskaper. Komiteen viser til at eierskapsmeldingen omfatter statens direkte eierskap i ulike selskaper, og at dette eierskapet forvaltes enten av Nærings- og fiskeridepartementet eller et sektordepartement.

Komiteen viser videre til at meldingen redegjør for hva staten eier, hvorfor staten er eier, og hvordan staten skal utøve sitt eierskap, herunder forventninger til selskapene og redegjørelse for statens prinsipper for god eierutøvelse. Det er det norske folk som er eier av de selskapene meldingen omfatter, og disse verdiene skal ivaretas på en ansvarlig og profesjonell måte.

Komiteen viser til at det ble holdt åpen høring i saken 3. januar 2023, og i tillegg har komiteen motatt skriftlige høringsinnspill. Komiteen har tatt innspillene i betraktning under behandlingen av saken.

Komiteen registrerer at meldingen drøfter ramme for statens eierutøvelse og begrunnelsen for eierskapet samt statens mål som eier.

Komiteen har merket seg at det i meldingen fremgår at staten både gjennom tilpassede virkemidler og gjennom eierskap kan bidra til å motvirke barrierer og markedssvikter og slik bidra til lokale ringvirkninger og verdiskaping i hele Norge.

Komiteen registrerer at meldingen, i tillegg til positive sider ved det direkte statlige eierskapet, også adresserer de potensielle utfordringene statlig eierskap har, og hvordan disse kan og bør håndteres.

Komiteen registrerer at det i meldingen innføres en ny kategorisering for det statlige eierskapet, der man fjerner kategorien for selskaper med statlig eierskap hvor statens eierskap ikke lenger har en særskilt begrunnelse, og følgelig reduserer antallet kategorier for det statlige eierskapet fra tre til to.

Komiteen viser til at meldingen slår fast at staten skal være en aktiv eier med et langsiktig perspektiv.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at Norge står overfor store oppgaver i dette tiåret. Flere må i jobb, det må skapes aktivitet i hele landet, og Norge må øke eksporten og kutte klimagassutslippene med 55 pst. Disse fire målene mener disse medlemmer må nås i fellesskap, gjennom en aktiv og fremtidsrettet næringspolitikk.

Disse medlemmer viser til at det innenfor enkelte områder er avgjørende at fellesskapet bruker statlig eierskap for å sikre nasjonal kontroll. Dette gjelder spesielt Norges energi- og naturressurser, viktig infrastruktur og strategisk viktige deler av norsk næringsliv. Disse medlemmer mener det statlige eierskapet skal utvikles og forsterkes i omstillingen av norsk økonomi, slik at fellesskapet får ta eierskap til og bidrar til vekst og utvikling innen de nye, grønne næringene. Den fremlagte meldingen bidrar til dette.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre stiller seg positive til at regjeringen i Meld. St. 6 (2022–2023) i stor grad viderefører regjeringen Solbergs ansvarlige og profesjonelle statlige eierskapspolitikk.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre mener privat eierskap burde være hovedregelen i norsk næringsliv, og mener statlig eierskap kun skal anvendes som virkemiddel der det er velbegrunnet at det er det mest hensiktsmessige verktøyet for å nå statens mål, eller selskaper som er viktige for å ivareta norske interesser. Disse medlemmer mener at det også i fremtiden burde bes om fullmakt fra Stortinget til nedsalg i selskapene der staten ikke har en særskilt begrunnelse for å være eier.

I Meld. St. 6 (2022–2023) poengteres det at statlig eierskap har flere utfordringer, deriblant å skille statens ulike roller for å sikre rettferdig konkurranse. Videre poengteres det at også andre virkemidler kan benyttes. Disse medlemmer er enig i utfordringene rundt rolleblanding som beskrives i meldingen, og mener at det sammen med målet og begrunnelsen for statlig eierskap burde fremkomme tydelig hvorfor statlig eierskap anses som det best egnede virkemiddelet for å oppnå det staten ønsker.

I tidligere eierskapsmeldinger, som f.eks. Meld. St. 8 (2019–2020), er det slått fast at staten skal være en ansvarlig eier. Begrepet ansvarlighet har blitt ment reflektert i statens forventninger til selskapene med statlig eierandel. I tidligere forventninger er det blitt presisert både å ha måloppnåelse over tid og at verdiskapingen i selskapene er bærekraftig, blant annet ved å utarbeide planer, mål og strategier som blir rapportert på. Disse medlemmer er enig i at staten skal være en ansvarlig

og langsiktig eier, og at målet for selskapene i kategori 1 skal være høyest mulig avkastning, også over tid og innenfor bærekraftige rammer.

Komiteens medlemmer fra Høyre anser dette som ivaretatt i tidligere eierskapsmeldinger og dermed allerede etablert statlig eierskapspolitikk.

Disse medlemmer mener det er både viktig og riktig å ha klimaforventninger til private og statlig eide selskaper. Gjennom Meld. St. 8 (2019–2020) forventet regjeringen Solberg at statlig eide selskaper skulle arbeide for å redusere sitt klima- og miljøfotavtrykk. Disse medlemmer anser de ytterligere presiseringene om klimarapportering i Meld. St. 6 (2022–2023) som å slå inn åpne dører, da rapporteringskravene på sikt blir dekket av EUs Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), hvis direktivforslaget gjennomføres i norsk rett. Klimarapportering er viktig på generelt grunnlag, uavhengig av om selskapet er statlig eid eller ikke. Disse medlemmer mener det burde stilles krav til klimarapportering uavhengig av type eierskap, og at rapporteringskrav til statlig eide selskaper ikke er mer omfattende enn private, og dermed kan medføre ulike konkurransevilkår.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet forutsetter at eierskapsprinsippene legges til grunn, og at statens eiermyndighet i statlig eide selskaper utøves på generalforsamlingen. Det innebærer at staten viser selskapenes styre og ledelse tilstrekkelig strategisk og operasjonell autonomi til å iverksette planer som best når selskapets mål innenfor eiernes rammer. Forventningene fra staten skal være tydelige, men skal ikke detaljstyre verken selskapenes styre eller ledelse. Gitt at styret og ledelsen i statlige eide selskaper får vist den tilliten de trenger for å ha strategisk og operasjonelt handlingsrom, mener disse medlemmer det er nødvendig med et aktivt eierskap for å sikre at statens mål med eierskapet oppnås. Føringerne som legges gjennom det aktive eierskapet, burde underbygge statens mål og bero på langsiktighet.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at regjeringen Solberg førte en statlig eierskapspolitikk som vektla konkurransedyktige, men ikke lønnsledende, lederlønninger, med en tydelig forventning om hensynet til moderasjon. Disse medlemmer anser denne linjen som videreført i Meld. St. 6 (2022–2023), men er bekymret for mangelen på tillit regjeringen viser selskapenes styre ved å detaljstyre kompensasjonsordningene til både topplederne og andre ledende ansatte i selskapene. Slik detaljstyring bør utredes før den gjennomføres, all den tid de foreslåtte endringene kan ha utilsiktede konsekvenser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til merknad fra de respektive partier i punkt 2.5 Forventninger til selskapene (angående statlige selskapers lønnspolitikk).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker et redusert statlig eierskap og økt privat eierskap i norsk næringsliv. Disse medlemmer mener at dagens utstrakte offentlige eierskap konsentrerer makt og innflytelse på få hender, og at politisk styring av bedrifter hemmer langsiktig tenkning og verdiskaping. Disse medlemmer viser til at reduksjon av statlig eierskap har økt verdiskaping og utvikling i selskapene, slik som delprivatiseringen av Equinor – den gang Statoil. Disse medlemmer vil derfor åpne for reduksjon av statlig eierskap i flere selskaper. Dette kan skje gradvis, med målsetting om å skape økt interesse for investering i selskapet, at selskapet skal øke sin verdiskaping, bedre sine utviklingsmuligheter og bidra til mer konkurranse i markedet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet merker seg at det norske eierskapet synes å være mer omfattende enn både det svenske og det danske. Den svenske stat er aksjeeier i 45 hel- og deleide selskaper hvorav to er børsnoterte. Den danske stat er aksjeeier i 30 hel- og deleide selskaper hvorav tre er børsnoterte.

Disse medlemmer merker seg at denne regjeringen ikke lenger har som mål å redusere statens eierskap, og at dette er et markant linjeskift i forhold til den pragmatiske privatiseringspolitikken som ble ført av regjeringen Stoltenberg.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ønsker å understreke at statlig eierskap historisk har vært en viktig pådriver for industrialisering, sysselsetting og velferd i Norge. Skal man i fellesskap klare å få til omstilling, både kan og må statlige selskaper gå i front. Den norske stat er en stor eier av viktige næringssektorer og -aktører. Disse medlemmer mener den norske stat skal være en langsiktig og tålmodig eier som stiller strenge krav til bærekraftig forvaltning, menneskerettigheter og anstendig arbeid, slik at markeder vris slik at flere aktører som i dag jakter kortsiktige investeringer og er mangelfulle på bærekraft, bidrar til rettferdig grønn omstilling av samfunnet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, mener den norske stat skal være en langsiktig eier som stiller tydelige krav til bærekraft, menneskerettigheter og anstendig arbeid.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til at statsråden i sitt svar til næringskomiteen i brev av 30. januar 2023 skriver om statens forventninger til utslippskutt for selskapene:

«Enkelte selskaper må foreta kursendring, mens andre kan måtte endre hele forretningsmodellen.»

Målet om et globalt netto nullutslipp i 2050 fordrer at noen selskap tar en lederrolle med mer ambisiøse mål. Den norske stat har alle forutsetninger for å sikre at de statlig eide selskapene tar på seg den gule ledertrøyen. Disse medlemmer mener staten må sikre at kursendring og endring av forretningsmodell kartlegges raskt slik at de statlig eide selskapene blir ledende i den grønne omstillingen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt vil vise til at statlig eierskap og demokratisk kontroll over økonomi og naturressurser har vært grunnlaget for industrialiseringa av Norge og fremveksten av den norske velferdsstaten. Disse prinsippene har sikret at norsk vannkraft har bygget norsk industri, og at oljefunnene på sokkelen ble til velferd for den brede befolkninga heller enn utenlandske eiere. Disse medlemmer mener at disse prinsippene også må ligge til grunn om man skal omstille norsk næringsliv fra oljeøkonomien til et lavutslippssamfunn.

I tillegg til de seks begrunnelsene for statlig eierskap som oppgis i eierskapsmeldinga, mener disse medlemmer at statlig eierskap også er viktig for å utvide den demokratiske påvirkningen i økonomien. Gjennom å eie mer av samfunnets viktigste aktiviteter i fellesskap gjennom statlig eierskap, kan man sikre at knappe ressurser utnyttes til å skape aktivitet, velferd og arbeidsplasser ut ifra samfunnets behov, fremfor aksjonærenes lommebok, og man kan sikre at verdiskapinga tilfaller fellesskapet.

Komiteens medlem fra Rødt mener at nedslag i statlig styrte selskaper bør unngås i det lengste, med mindre det er spesielle grunner, da det er å flytte makt, eierskap og verdier fra fellesskapet til private eiere.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til følgende vedtak som ble vedtatt i forbindelse med næringskomiteens behandling av Dokument 8:239 S (2020–2021):

«Stortinget ber regjeringen fastsette et mål om 11 mrd. kroners reduksjon i næringslivets administrative kostnader knyttet til pålagte regler og skjemavelde fra det offentlige innen 2025.»

Disse medlemmer merker seg at vedtaket har blitt inkludert som én av regjeringens målsettinger i Hurdalsplattformen, og mener at det vil være nyttig for

Stortinget å få en orientering om hvordan regjeringen arbeider for å oppfylle dette målet – ikke minst i de statseide selskapene – i lys av stadig økende krav til næringslivet både fra EU og fra den norske stat.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2023 legge frem en forpliktende plan for hvordan målet om 11 mrd. kroner i reduserte administrative kostnader for næringslivet, knyttet til pålagte regler og skjemavelde fra det offentlige, skal oppnås.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til regjeringens energikommisjons rapport «Mer av alt – raskere», hvor det slås fast at «folkeretten, menneskerettighetene og urfolksrettighetene selvsagt må respekteres og ivaretas i energipolitikken». Disse medlemmer viser til at det hviler et særlig ansvar på staten som eier av Statkraft, Norges største energiselskap, å operasjonalisere strategier og aktsomhetsvurderinger som gjør at folkeretten, menneskerettighetene og urfolksrettighetene oppfylles og respekteres ved energiutbygginger, og at eventuelle brudd på folkeretten adresseres effektivt og innenfor juridisk sedvane om at menneskerettighetsbrudd raskt skal opphøre, og at offer for brudd skal gis oppreisning.

Disse medlemmer vil videre vise til at:

«Kommisjonen mener at det bør utredes på et mer generelt grunnlag hvordan en kan sikre prosessuelle regler som ivaretar urbefolkningens rettigheter og samtidig ivaretar hensynet til forsyningssikkerheten, klimamålene og kraftbehovet.»

Videre vil disse medlemmer vise til Høyesteretts dom 11. oktober 2021 (HR-2021-1975-S) i Fosensaken, hvor Høyesterett i storkammer enstemmig kom frem til at reindriftssamene på Fosens rettigheter under SP 27 ble krenket av utbyggingen av vindkraft på Storheia og Roan, og at vedtakene om konsesjon og ekspropriasjonstillatelse derfor er ugyldige. Dette er av avgjørende viktighet for staten, ikke bare som objekt under folkeretten og ansvarlig for saksbehandling ved energiutbygginger, men også som eier av Statkraft, som eier 52,1 pst. av vindkraftanlegget på Fosen. Disse medlemmer mener det er svært uheldig for Norge som rettsstat, og for statens omdømme som eier av fornybare energiselskaper, at høyesterettsdommen enda ikke er fulgt opp.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan en kan sikre prosessuelle regler for energipolitikken som sikrer at energiutbygginger ikke er i strid med folkeretten, menneskerettighetene og urfolksrettighetene.»

2.2 Hvorfor statlig eierskap

Komiteen viser til de utfordringene Norge står overfor de neste årene med tanke på å få flere i jobb, skape aktivitet i hele landet, øke eksporten og kutte klimagassutslipp. Et aktivt og langsiktig statlig eierskap har en viktig funksjon, spesielt når det gjelder energi- og naturressurser, viktig infrastruktur og strategisk viktige deler av norsk næringsliv.

Komiteen registrerer at meldingen begrunner ønsket om statlig eierskap med samfunnsmessige behov knyttet til samfunnsikkerhet og beredskap, energi og naturressurser, hovedkontorfunksjoner i Norge, hensyn til infrastruktur, monopoler og tildelte rettigheter, tilrettelegging for bærekraftig omstilling og økt verdiskapning, samt fellesgoder og/eller sosial og geografisk fordeling.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, viser til at det er viktig at det statlige eierskapet utvikles og forsterkes i omstillingen av norsk økonomi, slik at fellesskapet får ta eierskap til og bidra til vekst og utvikling innenfor de nye, grønne næringene.

Flertallet slutter seg til regjeringens foreslåtte endring av begrunnelsene for statlig eierskap. Justeringen presiserer hvordan et mer aktivt statlig eierskap vil videreutvikles for å møte dagens utfordringer, og endringen speiler at statens kapital må settes inn også i nye industrier der fellesskapet har særlige og strategiske interesser. Flertallet viser til at statlig eierskap blant annet er relevant for ny industriutvikling der samfunnsikkerhet, energiomlegging og bærekraftig næringsliv møtes.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre mener statlig eierskap kun i få tilfeller er det beste virkemiddelet for å oppnå statens mål, og at privat eierskap skal være hovedregelen. Disse medlemmer viser til figur 7.1 i meldingen og mener staten burde redusere sin eierandel, ikke forsterke den, i selskapene der staten ikke har en særskilt begrunnelse for å være eier.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre anser de nye begrunnelsene for statlig eierskap i kapittel 4 som i stor grad dekket av tidligere eierskapspolitikk, og bemerker at de individuelle begrunnelsene for hvert enkelt selskap i kapittel 7 er mer eller mindre de samme som i den forrige regjeringens eierskapsmelding, Meld. St. 8 (2019–2020).

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne vil understreke at siden forrige eierskapsmelding ble lagt frem i 2019, har samfunnet vært gjennom dyptgående

endringer. Verden har måttet håndtere en omfattende pandemi, og svikt i forsyningslinjer, og man opplever igjen krig i Europa. Svikt i verdikjeder har vist at viktigheten av strategisk autonomi over kritiske ressurser er større enn noen gang.

Disse medlemmer peker på at sikkerhetssituasjonen fremover krever økt oppmerksomhet på å sikre verdikjeder, tilgang på naturressurser, råvarer og komponenter, og en plan for hvordan disse hensynene ivaretas, bør besvares.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne er bekymret over mangelen på adressering av disse nye og viktige utfordringene som er kommet i kjølvannet av pandemien og den nye geopolitiske situasjonen. Det fremstår derfor som regjeringen er litt bakpå og ikke har fått med seg utfordringene disse elementene bringer inn i en globalisert verden.

Disse medlemmer merker seg at beredskaps-hensyn for blant annet legemidler og korn nevnes kort i meldingen, men savner et overordnet fokus på sikkerhetsutfordringene Norge vil møte fremover. Meldingen har få beskrivelser av utfordringer knyttet til robuste verdikjeder og tilgang på råvarer og materialer for de statlige selskapene hvor eierskapet begrunnes i hensyn til samfunnsikkerhet og beredskap. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av til enhver tid å ha en oversikt over hvilke innsatsfaktorer de grunnleggende nasjonale funksjonene er avhengige av for å kunne opprettholde sin funksjonalitet.

Disse medlemmer viser til at kritiske mineraler er et eksempel på en strategisk ressurs som ikke omtales i meldingen, men hvor få globale markedsaktører fremover kan bruke tilgangen på det som et geopolitisk verktøy. I september 2022 annonserte EU at de vil utforme en «Critical Raw Materials Act», og i den sammenheng ble det uttalt fra EU-kommisjonen at litium og sjeldne bergartsmineraler snart vil bli viktigere enn olje og gass. Kommisjonen forventer også at etterspørselen femdobles innen 2030. Å skape uavhengighet og strategisk autonomi i leveringen av denne type materialer blir derfor helt avgjørende.

Disse medlemmer mener implikasjonene beredskapshensynet har for det statlige eierskapet, er noe av det viktigste å adressere i eierskapspolitikken i lys av den geopolitiske situasjonen man nå står i, men disse utfordringene er fraværende i meldingen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan Norge kan sikre kontroll over strategisk viktige verdikjeder i

lys av den nye geopolitiske situasjonen, og vurdere om det har implikasjoner for statlig eierskap. Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding om dette, eller på annen egnet måte komme tilbake til Stortinget i løpet av 2023.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at i meldingens kapittel 4 er begrunnelsene for det statlige eierskapet utvidet og flere, og begrunnelsen «samfunnssikkerhet og beredskap» er oppdatert. Det er under denne begrunnelsen vist til at samfunnsutviklingen og den geopolitiske situasjonen de siste årene har bidratt til økt oppmerksomhet om beredskapshensyn og ivaretagelse av kritiske innsatsfaktorer, produksjon, tjenesteyting og infrastruktur.

Disse medlemmer viser til at regulering er det primære virkemiddelet for å ivareta hensyn knyttet til nasjonal sikkerhet, samfunnssikkerhet og beredskap. Disse medlemmer viser også til at staten i særskilte tilfeller kan vurdere det som nødvendig å unngå at uønskede interesser kan få tilgang til informasjon, og innflytelse på eller kontroll over selskaper som har betydning for nasjonal sikkerhet eller beredskap, noe som blant annet kan gjøres ved at selskapene underlegges sikkerhetsloven eller at staten eier en gitt andel i enkelte selskaper. Den fremlagte meldingen er i tråd med disse hensynene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at regjeringen har utarbeidet nye og justerte begrunnelser for statlig eierskap. Dette gjelder begrunnelsene «tilrettelegging for bærekraftig omstilling og økt verdiskaping», «infrastruktur, monopoler og tildelte rettigheter», og «fellesgoder og/eller sosial og geografisk fordeling». Disse medlemmer viser til at staten er hel- eller deleier i 70 selskaper i dag, og eierskapet til godt over halvparten av selskapene er forankret i disse tre begrunnelsene. Disse medlemmer mener at det er viktig at det stilles spørsmål om hvor grensene ved statens eierskap skal gå, og hva det er naturlig at staten skal engasjere seg i. Disse medlemmer mener videre at en stor andel av eierskapet innenfor disse tre kategoriene kan innrettes på en annen måte, og at det er grunn til å tro at private investorer og eiere vil kunne gjøre en like god jobb i disse selskapene. Disse medlemmer foreslår derfor en rekke endringer i det statlige eierskapet. Disse medlemmer påpeker for øvrig at regjeringen fører en skattepolitikk som er ufordelaktig for norske private eiere, gjennom at det kun er disse som må betale formuesskatt. En utenlandsk eier er fritatt fra denne særnorske avgiften. Disse medlemmer vil fjerne formuesskatten for å styrke det norske eierskapet i selskaper.

Disse medlemmer vil understreke at endrede globale og regionale forhold gjør at begrunnelser for statlige eierskap som er forankret i samfunnssikkerhet og beredskap, bør ilegges stor vekt.

2.3 Statens mål som eier

Komiteen registrerer at meldingen er tydelig på at staten skal være en aktiv eier, blant annet gjennom å være tydelig på statens forventninger til selskapene, gjennom systematisk oppfølging og gjennom å bruke statens stemme på generalforsamlinger til å oppnå målene.

Komiteen viser til at i meldingen er hensynet til bærekraft i statens mål som eier tydeliggjort og forsterket for selskapene hvor staten helt eller delvis er eier.

Komiteen registrerer videre at staten for selskaper som primært opererer i konkurranse med andre, som eier skal ha mål om at selskapene har høyest mulig avkastning over tid, innenfor bærekraftige rammer. For sektorpolitiske selskaper, der man i stor grad ikke opererer i tilsvarende konkurranseforhold, skal statens mål som eier være en bærekraftig og mest mulig effektiv oppnåelse av de sektorpolitiske målene.

Komiteen viser til at flere av de statlig eide virksomhetene står i en krevende posisjon i en verden der geo- og sikkerhetspolitiske interesser tydeligere blir uttrykt gjennom næringspolitikken, og der stater tar aktive grep for å sikre produksjon av samfunnskritiske produkter og infrastruktur på egne hender og i større grad forhindrer handel med land uten sammenfallende interesser. Komiteen forventer at regjeringen både følger den endrede geo- og sikkerhetspolitiske situasjonens betydning for de statlig eide virksomhetene tett i årene fremover, og samtidig tar hensyn til selskapenes sikkerhetspolitiske betydning.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at privat eierskap er utgangspunktet for norsk næringsliv. Norske bedrifter skal ha gode, forutsigbare og stabile rammevilkår som legger til rette for private investeringer og videre vekst. Disse medlemmer mener likevel at staten skal engasjere seg mer gjennom en kraftfull verktøykasse og ta sitt ansvar for å få på plass nødvendig infrastruktur, inngå partnerskap som forener utslippskutt og næringsutvikling, bidra med kapital og annen risikoavlastning og bruke sin innkjøpsmakt til å skape sterke hjemmemarkeder. Disse medlemmer mener at eierskapsmeldingen gjennom sine grep legger til rette for dette.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til at det ved anledninger vil være interessekonflikt innad i den nye forventningen om høy-

est mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer. Å ekspandere ekstraksjon av naturressurser for å sikre høyest mulig avkastning over tid vil ofte stå i konflikt med bærekraft.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener at samfunnets ressurser og infrastruktur skal tilhøre fellesskapet og bidra til verdiskaping som gagnar alle i et evighetsperspektiv, og dermed at langsiktige bærekraftige rammer i tilfeller av konflikt må ha forrang.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Venstre, viser til kapittel 5 i meldingen, der det presiseres at det kreves balansering av økonomiske, sosiale og miljømessige forhold for at selskap skal kunne skape avkastning og forbli konkurransedyktige over tid. Overforbruk av ressurser kan gi kortvarig gevinst, men skaper ikke vedvarende avkastning. Flertallet mener en bærekraftig forretningsmodell er en forutsetning for høy avkastning over tid.

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at verdien av statens eierskap i selskaper i kategori 1, der det nedfelte målet er «høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer», beløp seg til 999 mrd. kroner ved utgangen av 2021. Dette tilsvarer 22 ganger bistandsbudsjettet for 2023, og 186 ganger bevilgningen til Enova for 2023.

Dette medlem viser til at tittelen på regjeringens eierskapsmelding er «Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap». Dette medlem har vanskelig for å se hvilke konkrete måter statens eierskap nå blir mer aktivt, og hvordan dette vil bidra til målbare klima- og miljøforbedringer. Forventningene listet opp i kapittel 11 i meldingen er gjennomgående vage og uforpliktende, og en rekke private selskaper, for eksempel Storebrand, går betydelig lenger enn statseide selskaper i å stille konkrete klima- og miljøkrav.

I lys av regjeringens ambisjon om et grønnere og mer aktivt statlig eierskap mener dette medlem at statlige selskaper bør ha større ambisjoner enn «høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer». Det gjelder både selskaper i kategori 1 og 2. Det faktum at noen statlig eide selskaper er i konkurranse med andre, kan ikke være et argument for at det eneste formålet med statens eierskap i de aktuelle selskapene skal være høyest mulig avkastning over tid. Det kan heller ikke være et argument for at selskaper med statlig eierskap som er i konkurranse, skal unntas fra høye miljøambisjoner.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne peker på at dersom den eneste målsetningen med statlig

eierskap i kategori 1 er høyest mulig avkastning over tid, skiller det statlige eierskapet seg lite eller ingenting fra privateide selskaper. Målsettingen med statlig eierskap må strekke seg lenger enn dette, blant annet på klima- og miljøområdet. Dette er spesielt viktig innenfor energisektoren, der statlig eide selskaper både er tungt eksponert mot fossil energi, og der statseide selskaper opererer i utviklingsland og mellominntektsland med til dels alvorlige miljøkonsekvenser og alvorlige konflikter med lokalbefolkningen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener det er en klar forventning i opinionen om at statlig eierskap sikrer særlig høy standard blant annet på klima- og miljøområdet. Som følge av at høy klima- og miljøstandard ikke er et reelt krav i kategori 1-selskaper, fungerer det i praksis ikke alltid slik. For eksempel bruker Equinor betydelige ressurser på frackingvirksomhet i Argentina. Tidligere var selskapet tungt inne i tjæresand i Canada. Opinionen ville neppe akseptert at Equinor bedrev fracking eller tjæresandutvinning på norsk territorium.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn at målet for selskapene med statlig eierandel i kategori 1 skal være å oppnå høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer, samt å bidra til å oppfylle Parisavtalens og naturavtalens mål.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre gjennom stemmegivning på selskapenes generalforsamlinger at ingen statlige selskaper driver virksomhet i utlandet som ikke ville vært politisk akseptert i Norge, som f.eks. fracking.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at det i eierskapsmeldingen redegjøres for at bruken av generalforsamlingene er et viktig verktøy for det aktive statlige eierskapet. Disse medlemmer er likevel skuffet over at det mangler tydelige og konkrete krav som skal fremmes under generalforsamlingene for å tydeliggjøre de nye forventningene om bærekraft til selskapene. Et slikt forslag får indirekte støtte av aktører som Framtiden i våre hender, som i sitt høringsinnspill til komiteen skriver:

«(...) selskapers samfunnsoppdrag må inkludere å bidra til at Norge når sine sektorbaserte utslipps- og miljømål mot 2030 og 2050. I tillegg til dette må selskapets virksomhet som helhet (Scope 1,2, og 3) sette seg mål om utslippskutt som er Parisjusterte.»

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre ved stemmegivning på selskapenes generalforsamlinger at vedtektene til samtlige statlige selskaper inneholder regler om at selskapet har som mål å oppfylle Parisavtalens og den nye naturavtalens mål.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne, slutter seg til regjeringens forslag om at selskapene der staten har direkte eierskap, og som har virksomhet i andre land enn Norge, forventes å ha en formålstjenlig, veloverveid og begrundet skattepolicy som bidrar til å motvirke uthuling av skattegrunnlag og overskuddsflytting. Disse selskapene forventes videre å utvise åpenhet om hvor økonomiske verdier skapes og hvor skatt betales.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, slutter seg til meldingens forslag til forventninger på klima og natur. I forventningene fremgår det at selskapene setter klimamål og iverksetter tiltak på kort og lang sikt i tråd med Parisavtalen. For natur forventes det å sette mål og iverksette tiltak for å redusere egen negativ påvirkning og øke positiv påvirkning på naturmangfold og økosystemer. Dette flertallet ønsker å påpeke at nå som verden er blitt enig om en naturavtale, er det naturlig å se hen til den når selskapene setter sine mål. Dette flertallet viser for øvrig til merknader i kapittel 2.5 i denne innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til at 10 pst. av verdens bruttonasjonalprodukt befinner seg i såkalte skatteparadis. Næringslivet og dets eiere har et særlig ansvar for å ikke, bevisst eller ubevisst, bidra til skjult eierskap og aggressiv skatteplanlegging. Det aktive statlige eierskapet må derfor innebære at det stilles krav til åpenhet om selskapenes virksomhet, og at selskapene i porteføljen ikke kjøper inn tjenester eller varer med tilknytning til skatteparadis. Disse medlemmer ønsker å trekke frem at LO i sitt høringsinnspill skriver:

«LO forventer at selskapene, hvor staten er inne som eier, har en åpen skattepolicy som for eksempel bidrar til å motvirke uthuling av skattegrunnlag og overskuddsflytting.»

Disse medlemmer mener at staten ikke skal ha lavere forventninger til selskapene man er direkte eier i, enn oljefondet har til de over 9 000 selskapene de er eier i. Oljefondets forventningsdokument om skatt og åpen-

het bør derfor være et minimum av hva man forventer av selskapene med hensyn til skatt og åpenhet. Disse medlemmer viser til at fra oljefondet som investor er det forventning om at selskaper frivillig publiserer land-for-land-rapporter om deres økonomiske virksomhet.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag under samtlige generalforsamlinger der staten har eierskap om at det vedtektsfestes at selskapene har som mål å ikke kjøpe inn varer eller tjenester fra selskaper eller aktører tilknyttet skatteparadis.»

«Stortinget ber regjeringen foreslå at selskapene der staten har eierskap, forventes å publisere land-for-land-rapporter som viser selskapenes økonomiske virksomhet fordelt på alle landene hvor de har tilstedeværelse.»

«Stortinget ber regjeringen stille krav om at statlig eide selskaper ikke oppretter datterselskaper eller skallselskaper i hemmeligholdsjurisdiksjoner eller lavskatteland.»

2.4 Hvordan staten eier

Komiteen registrerer at meldingen er tydelig på at staten skal være en aktiv eier, blant annet gjennom å være tydelig på statens forventninger til selskapene, gjennom systematisk oppfølging og gjennom å bruke statens stemme på generalforsamlinger til å oppnå målene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at selskapenes arbeid innenfor de ulike forventningsområdene blant annet bør tilpasses selskapenes egenart, størrelse, risiko og hva som er vesentlig for det enkelte selskap. Hvordan selskapet følger opp forventningene konkret, er opp til styret, jf. rolle- og ansvarsfordelingen i selskapslovgivningen. Det er styrenes ansvar å drive innenfor gjeldende lover og regler.

Disse medlemmer legger til grunn at staten som eier vil vurdere selskapets måloppnåelse og arbeid med statens forventninger, og styrets bidrag til dette. Disse medlemmer viser til at det er gjennom en aktiv eierdialog staten følger opp hvordan selskapene arbeider integrert og systematisk med å oppfylle statens forventninger og hvordan dette bidrar til statens mål som eier.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at eierskapsmeldingen nesten dobler antall krav og forventninger sammenlignet med tidligere eierskapsmeldinger. Disse medlemmer mener det derfor er helt avgjørende at dagens rolle- og ansvarsdeling mellom eier, sty-

re og daglig leder fremover fungerer som en grunnmur i eierstyringen, og at den er bredt politisk og juridisk forankret. Blant annet er det viktig at det er opp til styret å vurdere hvordan forventningene skal følges opp.

Disse medlemmer mener det er svært gode grunner til å bruke statlig eierskap som et virkemiddel for å nå mål av stor samfunnsmessig betydning. Samtidig må statlige virksomheter i et marked med sterk konkurranse ha likest mulig konkurransebetingelser som sine konkurrenter. Disse medlemmer er derfor opptatt av at staten som eier ikke i for stor grad pålegger egne virksomheter krav som konkurrerende virksomheter ikke er pålagt, og vurderer konkurransekraft i utformingen av nye krav.

Disse medlemmer vil understreke at det må være samsvar mellom statens forventninger og virksomhetenes rammebetingelser for å kunne innfri disse. Eier må som en del av eieroppfølgingen vurdere de praktiske og økonomiske rammebetingelsene slik at det er mulig for de statlig eide virksomhetene å innfri eiers forventninger og samtidig lykkes med å sikre konkurransekraft, arbeidsplasser og omstillingsevne i virksomheten.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det direkte statlige eierskapet forvaltes av hele 12 departementer, men at over tid har forvaltningen av en rekke selskaper blitt samlet i Nærings- og fiskeridepartementet. Særlig gjelder dette kategori 1-selskaper, mens kategori 2-selskaper gjerne forvaltes av relevant sektordepartement. Dette gir mulighet til en helhetlig vurdering av politikken i sektoren, men samtidig utgjør det også en økt risiko for å blande sammen roller. Disse medlemmer mener imidlertid at det vil bidra til økt profesjonalisering og effektivisering om forvaltningen av alle selskapene samles under eierskapsavdelingen i Nærings- og fiskeridepartementet. Med forvaltningen samlet i ett departement vil eierskapet kunne utøves på en tydeligere måte. For kategori 2-selskapene vil sektoransvaret kunne utøves ved den kommunikasjon som uansett skjer i forkant av generalforsamlinger, og andre relevante møter mellom selskap og eier.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen samle statens eierskapsforvaltning av samtlige selskaper i Nærings- og fiskeridepartementet.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne, merker seg at Statens eierrapport viser at det er en sterk øst-

landsdominans blant eiervalgte styremedlemmer i de statlig eide selskapene. Av om lag 360 styremedlemmer er omtrent 170 bosatt i Oslo eller i Viken, og omtrent 100 styremedlemmer er bosatt i Oslo alene. Flertallet viser til at regional spredning blant styremedlemmene er svært viktig, både for selskapenes legitimitet i befolkningen og for å ta hele landets kunnskap i bruk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne er av den formening at vettet er rimelig jevnt fordelt i landet, og at dette i større grad burde gjenspeiles i rekrutteringen av styremedlemmer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet deler oppfatningen om at det er mulig for staten over tid å bidra til en større geografisk spredning av eiervalgte styremedlemmer i de selskaper hvor staten har eierandeler. Disse medlemmer mener likevel i tråd med eierskapsmeldingen at relevant kompetanse skal være hovedhensynet ved statens arbeid med styresammensetning, men gitt kompetanse skal mangfold og kapasitet også vektlegges.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i større grad bidra til bredere geografisk spredning og mangfold blant eiervalgte styrerepresentanter i selskaper hvor staten har eierandeler.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne viser til at vi har virkemidler i dag gjennom statens eierskap som skal sikre fortgang i det grønne skiftet, herunder Nysnø, Argentum og Investinor. Disse medlemmer mener likevel at virkemidlene i dag er gitt mangelfulle mandater. Nysnøs mandat er i dag begrenset til investeringer som gir direkte eller indirekte reduserte klimautslipp. Dette fører til at investering i utvikling av verdikjeder ofte utelukkes, som for eksempel innebærer økt utslipp i en startfase. Et mer langsiktig industrielt tillegg bør derfor inn i mandatet. Videre avgrenses mandatet til investering i ny teknologi. Dette gir Nysnø en operasjonell utfordring fordi flere av de viktigste grønne løsningene og mulighetene for Norge industrielt ikke nødvendigvis ligger i ny teknologi. Til slutt begrenses mandatet til investering i tidlig fase og i unoterte selskaper. Dette gir også Nysnø en operasjonell utfordring med hensyn til å investere i de beste prosjektene, fordi mange av disse kommer fra etablerte og større selskaper. Å tillate at Nysnø kan investere i eller sammen med etablerte selskaper vil styrke tilgangen på

grønn industriell kapital i Norge, som nå utgjør den største flaskehalsen for å etablere grønne verdikjeder i Norge.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener forvaltningen av eierskapet må moderniseres og profesjonaliseres gjennom strukturendringer som et statlig grønt investeringsselskap for å bygge et grønt eiermiljø i verdensklasse. Investeringselskapet overtar forvaltningen av de strategisk viktige statlige selskapene og leder statens egen kommersielle satsing på det grønne skiftet. Selskapet skal også sikre tilgang på norsk industriell kapital som i dag er mangelvare, og sikre nasjonal forankring av strategisk viktige selskaper.

Disse medlemmer viser til at det i eierskapsmeldingen står:

«I enkelte tilfeller kan det være hensiktsmessig at selskapet foretar tilbakekjøp av aksjer med sletting i tillegg til å utdele utbytte, noe enkelte børsnoterte selskaper velger basert på blant annet preferanser blant aksjeeiere.»

Selskap som f.eks. Equinor har tidligere brukt enorme summer på aksjetilbakekjøpsprogrammer. Disse medlemmer mener aksjetilbakekjøp i Equinors tilfelle undergraver den sårt trengte omstillingen av selskapet. Selv om aksjetilbakekjøp tjener det globale samfunnet ved økte inntekter til oljefondet, undergraver det norsk grønn omstilling når kapital heller går til investering i havvind i andre land enn grønn energi i Norge. I den konkrete vurderingen staten gjør av støtte til og deltakelse i aksjetilbakekjøpsprogram, må det vurderes om pengene heller kan gi nødvendige investeringer i norsk grønn og rettferdig omstilling.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre rutiner for å avstå fra støtte til eller deltakelse i aksjetilbakekjøpsprogram dersom det går på bekostning av nødvendige investeringer i norsk grønn og rettferdig omstilling.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne er positive til at det i eierskapsmeldingen legges opp til at selskaper må kutte egne utslipp i både egen drift og verdikjede før karbonkreditter kan tas i bruk. Både bruken av og effekten av karbonkreditter er problematisert fra flere hold. Nylig ble det avdekket at mer enn 90 pst. av de regnskogsbaserte karbonkredittene til verdens største karbonkredittfirma, Verra, ikke gir faktiske karbonreduksjoner. Disse medlemmer mener derfor at statlige selskapers bruk av karbonkreditter må gjennomgå og evalueres av en uavhengig tredjepart.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en evaluering av standarden og resultat i faktiske utslippskutt som kommer av samtlige karbonkreditter brukt av statlige selskaper de siste fem årene, og legge frem evalueringen for Stortinget.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at regjeringen har som intensjon å være en mer aktiv eier, og vil vurdere eierskap utfra om det er det beste tiltaket for å nå samfunnsmessige mål. Her trekkes det fram at oppkjøp og nedsalg i selskaper skal gjøres etter hva som vurderes som strategiske interesser for Norge. Disse medlemmer mener Stortinget må delta i en slik strategisk vurdering.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre en regelmessig strategisk gjennomgang av statlig eierskap i tillegg til eierskapsmeldinger, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

2.5 Forventninger til selskapene

Komiteen viser til at statens mål som eier er utgangspunktet for statens eierutøvelse. Komiteen viser for øvrig til meldingens kapittel 11 for nærmere omtale av de ulike forventningene staten har som eier under økonomiske, sosiale og miljømessige forhold, herunder virksomhetsstyring.

Komiteen registrerer at meldingen, i tillegg til de overordnede målene for eierutøvelse, adresserer flere og tydeligere forventninger til selskapene knyttet til blant annet klima og bærekraft, lønns- og arbeidsvilkår, læreplasser samt anstendige arbeidsforhold i både egen virksomhet og leverandørkjeden.

Komiteen viser til at siden meldingen ble fremlagt, har Norge deltatt i utarbeidelsen av FNs nye naturavtale, med tittelen «Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework». Meldingen inneholder tydelige forventninger til selskapene angående natur. Komiteen viser til at det kan være ytterligere elementer i FN-avtalen som selskapene vil måtte forholde seg til i fremtiden.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne, understreker betydningen av at staten forventer at selskapene setter mål og iverksetter tiltak for reduksjon i klimagassutslipp på kort og lang sikt i tråd med Parisavtalen, og rapporterer

om måloppnåelse. Målene er vitenskapsbaserte der dette er tilgjengelig.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, støtter de forventningene som fremkommer av meldingen, til selskapene hvor staten er eier. Dette flertallet registrerer at forventningene tydeliggjøres, forsterkes og utvides innenfor flere og nye områder.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at Solberg-regjeringen i sin siste eierskapsmelding (Meld. St. 8 (2019–2020)) også skrev at moderasjon var vesentlig for ikke å bidra til urimelige forskjeller i samfunnet, men disse medlemmer registrerer at det ikke i tilstrekkelig grad ble fulgt opp i dialogen med selskapene.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at meldingen fremsetter flere forventninger enn forrige eierskapsmelding, og bemerker seg ordbruken om at forventningene er tydeligere. Tydelige forventninger krever få og samstemte retninger, men med handlingsrom til gjennomførelse. Flere og motstridende forventninger kan skape usikkerhet om ansvarsfordeling mellom eier, styre og ledelse, og ikke minst misforståelser om retningen eier ønsker selskapet skal ta. Disse medlemmer mener derfor flere forventninger kan skape mindre tydelighet, ikke motsatt.

Disse medlemmer viser til at staten skal være varsom med å instruere selskaper i enkeltsaker. Statlig eierskap har flere utfordringer, deriblant at staten har flere roller, som regulerings- og tilsynsmyndighet, oppdragsgiver og eier. Meldingen presiserer at statlig eierskap ikke skal urettmessig medføre andre konkurransevilkår sammenlignet med selskaper uten statlig eierandel. Til tross for presiseringen gir meldingen tidvis inntrykk av at staten vil være styreleder, ikke eier.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at det er et uttalt mål for regjeringen å begrense lønnsforskjellene i samfunnet. I Hurdalsplattformen varslet Arbeiderpartiet og Senterpartiet at regjeringen ville føre en lederlønnspolitik i statens hel- eller deleide selskaper som baserer seg på moderasjon og som kraftig begrenser bruken av bonuser. Disse medlemmer vil vise til at den fremlagte eierskapsmeldingen har tydelige forventninger om lønnsmoderasjon til lederlønn i de statlige selskapene.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener staten som eier skal ha klare forventninger til selskapene de har eierandel i, men samtidig

sikre tilstrekkelig skille mellom rollene og ikke instruere i spesifikke saker. Veien er kort fra innblanding til ulike konkurransevilkår, og det kan undergrave styrets ansvarsoppgaver.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener godtgjørelsen til ledende ansatte i selskap med statlig eierandel skal være konkurransedyktig, men ikke lønnsledende, og at hensynet til moderasjon ivaretas, som det vises til i meldingen. Innstramming av statens retningslinjer for lederlønn i selskaper med statlig eierandel ut over dette kan i noen tilfeller stå i strid med andre forventninger fra staten. Det kan resultere i økende usikkerhet og redusert handlingsrom blant styrene, rolleblanding fra staten og ulike konkurransevilkår for statlig eide og privat eide selskaper.

Disse medlemmer er opptatt av at selskaper med statlig eierandel skal fremstå som attraktive arbeidsgivere. Å sikre den mest kompetente arbeidskraften er avgjørende for høyest oppnåelse av statens mål med eierskapet. Derfor er disse medlemmer bekymret over forslaget om at høyere lønnsvekst for ledende ansatte, enten prosentvis eller kronemessig, må særskilt begrunnes. Det kan resultere i reallønnsnedgang for samtlige ledende ansatte i selskap med statlig eierandel, som reduserer rekrutteringsevnen og potensielt måloppnåelsen til selskapene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at regjeringen vil ha klare forventninger til moderasjon i lederlønnene i statlig eide selskaper. Disse medlemmer mener at dette isolert sett er positivt, men understreker at dette kan være svært krevende å følge opp i praksis. Disse medlemmer merker seg at regjeringen i meldingen problematiserer at det kan være krevende å finne egnede kriterier og innslagspunkter for å fastsette resultatbaserte godtgjørelser.

Disse medlemmer understreker at lønnsnivået og -betingelsene må være konkurransedyktige, slik at statlige selskaper kan tiltrekke seg ledere og ansatte med den beste kompetansen.

Disse medlemmer mener det er viktig at staten har høye forventninger til selskapenes bærekraftige drift og samfunnsansvar. Disse medlemmer mener imidlertid at forventninger og krav til selskapene ikke må utformes på en slik måte at dette medfører en konkurranseulempe overfor andre selskaper. Norske bedrifter bør eksempelvis ikke påføres særskilte krav til miljø- og klimatiltak som ikke andre konkurrerende lands selskap har. Disse medlemmer merker seg særlig høringsinnspillet til arbeidsgiverforeningen Spekter, som la vekt på at mange av deres medlemmer opplever at økende og mer detaljerte rapporteringskrav fra staten er en byrde. Disse medlemmer kjenner til

at EU innfører flere rapporteringsregimer som også vil få virkning på norske bedrifter, og at både rapportering i henhold til den grønne taksonomien og CSRD vil innebære omfattende arbeid.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne er positive til at regjeringen i eierskapsmeldingen skrur til forventningene til lederlønn og godtgjørelse, da staten skal være en pådriver for å dempe lønnsforskjellene i samfunnet. Disse medlemmer mener staten må bruke sin posisjon som majoritetseier til å sørge for at statens retningslinjer for lederlønn overholdes, og ellers jobbe for at disse retningslinjene etterleves i selskaper der staten er minoritetseier. Videre må staten bruke sanksjoner i form av utskifting av styrer i selskaper der retningslinjene ikke overholdes.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen benytte sin eiermakt til å sikre at statens retningslinjer for lederlønn og forventninger til styrehonorarer etterleves, og stemme for å skifte ut medlemmene i styrer i statseide selskaper som ikke følger disse retningslinjene og forventningene.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med retningslinjer som sikrer at lederlønn og styrehonorar i statseide selskaper ikke ligger på et nivå som er høyere enn statsministerens lønn.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at bruken av variabel lønn og bonusordninger begrenses, samt at størrelsen på pensjonsordninger og sluttvederlag for ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel gjennomgås med mål om reduksjoner i samlet godtgjørelse.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti applauderer regjeringen for å følge opp vedtaket fra Innst. 225 (2019–2020) med de nye bærekraftsmålene for det statlige eierskapet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til at eierskapet i dag forvalter verdier på rundt 1 000 mrd. kroner, hvor flere av de største selskapene som Equinor, Yara og Hydro er tungt eksponert mot fossil energi. Staten har et særlig ansvar for å gjennomføre en rask og troverdig grønn omstilling av eierskapet. Da må staten aktivt styre selskapene i riktig retning og sikre omstillingen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at retorikken i eierskapsmeldingen er god når det gjelder bærekraft og snuoperasjon for aktiv styring. Det er en særskilt for-

bedring fra Solberg-regjeringens eierskapsmeldinger som regjeringen skal ha honnør for. Disse medlemmer savner likevel at god retorikk blir til konkrete krav.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne anerkjenner at FNs nye naturavtale kom på plass etter fremleggelsen av eierskapsmeldingen, men at naturavtalen bør legges til grunn for naturmangfoldsarbeidet, slik Parisavtalen legges til grunn for klimaarbeidet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til at alle statlige selskaper skal ha som mål å bidra til å oppfylle klimamålene Norge er forpliktet til å nå, sikre lokal og global grønn og rettferdig omstilling, samt ha høyest mulig avkastning over tid. Dette vil kreve en storstilt omlegging av blant annet Equinor og Avinor.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne deler bekymringen til en rekke internasjonale aktører når det gjelder Equinors rolle som pådriver for å åpne nye og sårbare områder i Argentina og Canada for oljeutvinning. FN har vært tydelige på at man må stanse fossil produksjon for å kunne nå 1,5-gradersmålet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til at Equinor ikke har noen reell plan for å kutte selskapets utslipp per i dag. Det framgår av Equinors bærekraftsrapport at selskapets mål om redusert netto karbonintensitet ikke er nok for å nå målene i Parisavtalen. Utfordringen med et karbonintensitetsmål, i stedet for et mål som viser en plan for reduksjon av de absolutte utslippene, er at Equinor vil kjøpe kvoter og naturlige karbonlagre for å nå målene, samtidig som selskapet fortsetter å bygge ut nye olje- og gassprosjekter som bryter med 1,5-gradersmålet.

Disse medlemmer mener den norske stat må instruere Equinor om å selge ut den fossile utenlandsporteføljen. En slik instruks må komme med krav om slutt på fossil produksjon på norsk sokkel. Equinor må heller investere i vind- og solprosjekter av høy standard for miljø og arbeidsplasser. Disse medlemmer mener likevel at det i noen tilfeller må vurderes hvorvidt konsesjoner for fossil produksjon som Equinor i dag har i lavinntektsland, heller må gis tilbake til disse landene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen bruke sin eiermakt til å sørge for at alle statlig eide selskaper følger prinsipper for fastsetting av vitenskapsbaserte mål og reduserer utslipp fra egen drift og verdikjeder i tråd med 1,5-gradersgrensen samt har troverdige planer for utslippskutt mot både 2030 og 2050.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener at tilgang på rimelig, fornybar kraft er avgjørende for norske husholdningers velferd, og et avgjørende konkurransefortrinn for norsk næringsliv og industri. Som eier av Statkraft og Statnett, de største eieme av nett og fornybar energiproduksjon i Norge, mener disse medlemmer at staten gjennom sitt eierskap må sikre at selskapene styres for å sikre tilgang på rimelig, fornybar kraft til husholdninger og næringsliv.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ved generalforsamling foreslå at Statkraft AS skal ha som hovedformål å sikre forsyningssikkerhet i Norge og forsyne norske husholdninger og bedrifter med rimelig, fornybar kraft.»

Komiteens medlemmer fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne vil vise til høringsinnspill fra Nelfo om lærlingplasser i virksomheten til statlige eiere av infrastruktur som Statnett og Telenor. Tilgjengelige lærlingplasser er en forutsetning for rekruttering og videreføring av kompetanse i en rekke fagmiljøer.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at statlige infrastrukturereiere som Telenor og Statnett pålegges samme regler som offentlige innkjøpere om lærlingplasser hos leverandører, og at leverandører skal være godkjent som lærebedrift.»

2.6 Eierskapsprinsipper

Komiteen viser til meldingens 10 prinsipper for eierskapsutøvelse, og at disse er de sentrale rammene for eierstyringen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, stiller seg positive til at staten aktivt offentliggjør sin stemmegivning, så lenge særskilte hensyn ikke tilsier noe annet. Staten eier selskapene på vegne av det norske folk. Flertallet mener staten burde, så lenge det ikke reduserer måloppnåelsen i selskapet, tilstrebe åpenhet om hvordan staten utøver sitt aktive eierskap i selskapene, deriblant stemmegivning ved generalforsamlingen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre merker seg den

aktive presiseringen av et aktivt eierskap i meldingen. Disse medlemmer mener statens eierutøvelse skal underbygge statens mål i selskapet, som meldingen presiserer i prinsipp 3, samt at eierutøvelsen ikke skal skape usikkerhet i ansvars- og rollefordelingen mellom eier, styret og selskapsledelsen. Disse medlemmer viser til at instruering i enkeltsaker, som for eksempel forventninger til prising av enkeltprodukter, faller utenfor eiers rolle og burde unngås, i henhold til eierstyringsstandarder beskrevet flere steder i meldingen.

2.7 Andre temaer

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at investeringer via Norfund skal bidra til arbeidsplasser og bærekraftig utvikling. I hovedsak skal investeringene gå til sektorer og land som opplever underinvestering. Likevel måler ikke Norfund hvorvidt de faktisk bidrar til å skape nye arbeidsplasser eller langsiktig bærekraftig utvikling som både er miljømessig, økonomisk og sosialt bærekraftig.

Disse medlemmer påpeker at det ved flere anledninger er påvist grove brudd på menneskerettigheter i forbindelse med Norfunds investeringer, og at investeringene har ødelagt for lokal verdiskapning i mottakerland. Det har blitt rapportert om manglende konsultasjon med lokalsamfunn i forkant av utbygging av prosjekter finansiert av Norfund, noe som i tilfellet med solcelleparkene i Los Prados og Agua Fria i Honduras førte til at matjord ble bygget ned i et landbruksområde. Det ble i ettertid rapportert om sosiale konflikter i området grunnet landranet.

Disse medlemmer understreker at Stortinget har vedtatt at formålet med bistandsbudsjettet er fattigdomsreduksjon. Det strides om hvorvidt Norfund bidrar til slik fattigdomsreduksjon.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Norfunds, og andre statlig eide selskapers, aktsomhetsvurderinger inkluderer konsultasjon og inkludert samtykke fra lokalsamfunn, urfolk og fagbevegelse i forkant av nye investeringer.»

«Stortinget ber regjeringen evaluere Norfunds virksomhet de siste ti årene opp mot Stortingets vedtatte mål for bistanden som er fattigdomsreduksjon, og levere denne evalueringen i form av en stortingsmelding i inneværende stortingsperiode.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et skyggeråd for Norfund bestående av fagbevegelse, urfolksorganisasjoner og utviklingsorganisasjoner, etter modell av OECDs kontaktpunkt.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at virkemiddelapparatet tilknyttet fondsinvesteringer, unoterte selskaper og aksjer som Nysnø, Argentum og Investinor bør konsolideres under et grønt mandat hvor formålet er å gjøre større investeringer i grønne, nye industrietableringer og infrastruktur. Det bør fortsatt være geografisk forankring i Stavanger, Bergen og Trondheim.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede konsolideringen av Nysnø, Argentum og Investinor under et grønt mandat til revidert nasjonalbudsjett for 2023, hvor Nysnø blir koordinerende enhet.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne deler bekymringen mange har over oppsplittingen av den norske jernbanen. Det er store problemer med punktlighet, signalfeil og manglende vedlikehold flere steder i landet. Ansvaret for problemene faller mellom de 18 ulike aktørene som er knyttet til jernbanen i Norge. Disse medlemmer understreker at jernbanen har vært og fortsatt er samfunnskritisk infrastruktur som skal betjene hele det norske samfunn. For å nå klimamålene vil jernbanen bli langt viktigere, og da må staten strategisk styre sektoren i en retning som gjør at den blir grønn, rettferdig og tilgjengelig. LO viser i sitt hørings svar til det samme og ber om et «mest mulig samlet eierskap». Disse medlemmer mener at drift, planlegging og vedlikehold av jernbane må være under samlet og statlig kontroll.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for hvordan de statlig eide selskapene innenfor norsk jernbane kan samles, konsolideres og/eller samlokaliseres for å gi mer forutsigbar og lønnsom drift for togbrukere.»

«Stortinget ber regjeringen reversere utskillingen av Norske tog AS, Mantena AS og Entur AS fra Vygruppen (daværende NSB-gruppen).»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener det er særlig viktig at alle statlige aktører i innenfor transportsektoren styrer målrettet etter vedtatte, langsiktige bærekraftsmål og mål om utslippskutt. I transportsektoren skjer endring-

er langsomt, ettersom det tar lang tid å planlegge og bygge eller å gjøre om på infrastruktur.

Disse medlemmer mener slike mål må gjenspeiles i samfunnsoppdraget til de statlige selskapene i transportsektoren, og samfunnsoppdraget til disse selskapene må strekke seg lenger enn til egen intern drift. I likhet med at man gjennom offentlige anskaffelser gjør en vektning mellom pris, sosiale krav og miljøkrav, bør også samfunnsoppdraget til statlige selskaper inkludere en vektning mellom kostnad eller inntjening, sosial bærekraft og miljømål.

Disse medlemmer vil vise til at regjeringen i «Bærekraftig og sikker luftfart – Nasjonal luftfartsstrategi» skriver at luftfarten innenfor bærekraftige rammer og i lys av den teknologiske utviklingen skal bidra til omstillingsmålet om å kutte norske utslipp med 55 pst. innen 2030 sammenliknet med 1990. Videre vil disse medlemmer vise til at tiltak for å kutte klimagassutslipp i luftfart grovt sett deles inn i to grupper: tiltak for å redusere utslipp per flygning og tiltak for å redusere flytrafikken.

Disse medlemmer vil videre vise til at det i luftfartsstrategien slås fast at selv om enkelte selskaper i Norge som SAS og Norwegian har redusert utslipp per passasjerkilometer med 50 pst. i perioden 1996–2017, har etterspørselen etter flygninger i perioden økt tre ganger så mye, noe som har resultert i økende utslipp for hvert år. Ut ifra dette konkluderer disse medlemmer med at om Avinor som statlig selskap skal bidra til utslippskutt, må antall avganger reduseres.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne anerkjenner at den varierte topografien og de store avstandene i Norge gjør flytransport nødvendig for innbyggere og næringsliv på en rekke steder i landet. Likevel vil disse medlemmer vise til at rutene Oslo–Bergen og Trondheim–Oslo er blant de mest trafikkerte rutene i Nord-Europa, og at dette er ruter der man har alternativer til fly. Avinors satsing på luftfrakt av sjømat, og praksisen med å utvide flyplasser når selskapet mener kapasiteten er full, er uforenlig med å kutte utslippene så det monner i luftfarten.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette konkrete mål for både direkte og indirekte utslippskutt som de statlige selskapene i transportsektoren skal bidra med frem mot 2030.»

«Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av samfunnsoppdraget til alle de statlige selskapene i transportsektoren for å sikre at samfunnsoppdraget deres er i tråd med Norges internasjonale klima- og miljøforpliktelser.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener de regionale helseforetakene består av et omfattende byråkrati som koster samfunnet mye penger som kunne gått til pasientbehandling. Disse medlemmer mener derfor de regionale helseforetakene bør legges ned, og at oppgavene bør fordeles mellom en nasjonal styringsenhet og de lokale helseforetakene. Disse medlemmer mener at dette vil føre til at den enkelte pasient settes i sentrum, helsekøene vil bli redusert, og det frigjøres midler til pasientbehandling.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti vil også ha en ny finansieringsmodell for sykehus, der store sykehusinvesteringer behandles av Stortinget og finansieres over statsbudsjettet på samme måte som andre statlige utbygginger. Bare slik kan man unngå at sykehus må redusere byggeprosjekter og pasienttilbudet av sparehensyn.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil liberalisere alkohollovgivingen og oppheve monopolet på omsetning av alkoholholdige drikkevarer. Disse medlemmer merker seg at AS Vinmonopolet er en sterk merkevare og nyter stor tillit i befolkningen, men mener at det ikke er en selvstendig grunn til at staten skal eie selskapet. Disse medlemmer mener at staten bør børsnotere og selge seg ut av AS Vinmonopolet, og at selskapet skal konkurrere i et friere marked.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen børsnotere og selge seg ut av AS Vinmonopolet.»

Disse medlemmer viser til at staten er hel- eller deleier i en rekke kulturinstitusjoner. Disse medlemmer er av den oppfatning at det ikke skal være statens oppgave å sikre kulturtilbud, men at kulturtilbudet skal baseres på folks betalingsvilje, og at kulturinstitusjoner må tilpasse seg markedsmulighetene. Disse medlemmer mener at det er viktig å verne om Norges kulturarv, og at enkelte nasjonale og regionale institusjoner som i dag er statseid, er spesielt viktige for landets identitet. Disse institusjonene bør sikres en grunnfinansiering. Disse medlemmer mener likevel at dette kan løses på andre måter enn gjennom eierskap.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen selge seg ut av Carte Blanche AS, AS Den Nationale Scene, Den Norske Opera & Ballett AS, Filmparken AS, Nationalteatret AS, Roga-

land Teater AS, Talent Norge AS og Trøndelag Teater AS.»

Disse medlemmer mener at det ikke er en statlig oppgave å eie mediebedrifter, og at medier skal være uavhengige fra staten. Disse medlemmer mener at statens eierandel i NRK bør reduseres. NRK er et attraktivt selskap og har en dominerende stilling i det norske mediemarkedet.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget gir regjeringen fullmakt til å delprivatisere og børsnotere NRK.»

Disse medlemmer mener at statlig eierskap av Norsk Tipping AS begrunnes med at det skal legges til rette for et ansvarlig spilltilbud, at man skal forebygge negative konsekvenser av pengespill, og at mest mulig av inntektene fra selskapets pengespill går til formålene nevnt i pengespilloven – som er samfunnsnyttige formål. Disse medlemmer mener at første del av begrunnelsen er utdatert i en verden der folk har digital tilgang til pengespill. Disse medlemmer mener at negative konsekvenser av pengespill ikke forhindres gjennom statlig eierskap.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen oppheve spillmonopolet og avvikle Norsk Tipping AS.»

Disse medlemmer mener at statens eierandel i Simula Research Laboratory AS bør reduseres til 34 pst., som er tilstrekkelig for å ivareta statens eierinteresser i selskapet.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget gir regjeringen fullmakt til å selge seg ned i Simula Research Laboratory AS til 34 pst.»

Disse medlemmer mener at privat næringsliv og privatpersoner skal ha mulighet til å kjøpe Statskog SFs eiendommer der formålet er å styrke sine næringsvirksomheter.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen som eier pålegge Statskog SF å starte med arronderingssalg av skogeiendommer og annen fast eiendom i Statskog SFs eie.»

Disse medlemmer viser til at regjeringen i forrige eierskapsmelding meddelte at den ikke lenger hadde en begrunnelse for eierskap i Baneservice AS, og at regjeringen fikk fullmakt fra Stortinget til å redusere ei-

erskapet helt eller delvis. Disse medlemmer merker seg nå at regjeringen oppgir en begrunnelse for Baneservice AS, og at salg ikke vil finne sted før gjenomgangen av selskapsstrukturen i jernbanesektoren er fullført.

Disse medlemmer mener at nedslag bør finne sted, og fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre nedslag av eierskapet i Baneservice AS.»

Disse medlemmer viser til at regjeringen i forrige eierskapsmelding meddelte at den ikke lenger hadde en begrunnelse for eierskapet i Flytoget AS, men at staten i denne eierskapsmeldingen oppgir en begrunnelse. Disse medlemmer vil fastholde at det ikke er gode grunner til at staten skal eie en toglinje, og at strekningen bør konkurranseutsettes.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget gir regjeringen fullmakt til å avvikle eierskapet i Flytoget AS.»

Disse medlemmer viser til at regjeringen har fullmakt til å redusere eierskapet i Mesta AS. Disse medlemmer mener at statens eierskap bør avvikles fordi selskapet driver ordinær kommersiell virksomhet i åpen konkurranse med små og store næringsaktører.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen avvikle eierskapet i Mesta AS.»

Disse medlemmer viser til at Mantena AS er en leverandør av vedlikeholds- og verkstedstjenester for skinnegående materiell. Dette er tjenester som kan leveres av private, og statens eierskap bør avvikles.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget gir regjeringen fullmakt til å avvikle eierskapet i Mantena AS.»

Disse medlemmer viser til at Nofima AS driver med forskning og utvikling for akvakulturnæringen, fiskerinæringen og matindustrien, og at statens eierandel er på 56,8 pst. Disse medlemmer mener at en eierandel på 51 pst. er tilstrekkelig for å ivareta statens interesser.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget gir regjeringen fullmakt til å selge ned sin eierandel i Nofima AS til 51 pst.»

Disse medlemmer viser til Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett, der det ble foreslått å avvikle Nysnø Klimainvesteringer, begrunnet med at private investeringer kan ivareta Nysnøs formål på en bedre og mer effektiv måte.

Disse medlemmer viser til at posttjenester i dag allerede er konkurranseutsatt, og ser ingen grunn til at staten skal eie posttjenester i en tid som er stadig mer digitalisert. Det vises til at innholdet i og kvaliteten på tjenestene er regulert gjennom postloven, og at også private posttjenesteleverandører må forholde seg til disse.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget gir regjeringen fullmakt til å selge seg ut av Posten Norge AS.»

Disse medlemmer viser til at staten har en eierandel i Telenor ASA på 53,97 pst. Disse medlemmer mener det er viktig å ha kontroll med samfunnskritisk kommunikasjonsinfrastruktur, men at dette hensynet ivaretas ved et eierskap på 51 pst.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget gir regjeringen fullmakt til å selge seg ned i Telenor ASA til 51 pst.»

Disse medlemmer viser til at staten har en eierandel i Yara International ASA på 36,21 pst. Disse medlemmer mener det er viktig at Yara har sitt hovedkontor i Norge, men at dette kan ivaretas ved en eierandel på 34 pst.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget gir regjeringen fullmakt til å selge seg ned i Yara International ASA til 34 pst.»

Disse medlemmer viser til at staten eier en rekke infrastrukturselskap. Disse medlemmer mener at det er viktig å legge til rette for en god og utbygd infrastruktur, men kan ikke se at det er nødvendig med et omfattende statlig eierskap for å nå denne målsettingen.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget gir regjeringen fullmakt til å selge seg ut av Entur AS, Norske tog AS, Spordrift AS og Vygruppen AS.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at Statskog SF er Norges største grunneier, og at formålet med statens eierskap i selskapet er «bærekraftig forvaltning av arealene, gjennom ef-

fektiv drift og tilfredsstillende økonomisk resultat over tid».

Komiteens medlemmer fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til Innst. 47 S (2022–2023), jf. Prop. 6 S (2022–2023), om kapitalforhøyelse og statlig lån til Statskog SF med det formål å kjøpe eiendommen Meraker Brug, der disse medlemmer foreslo å be regjeringen

«pålegge Statskog SF å bruke eiendommen AS Meraker Brug til å utvikle driftsmetoder som skal bidra til å opprettholde et mangfold av økosystemer i god økologisk tilstand, og til å bidra til å løfte den økologiske tilstanden i norsk skog til 'god'».

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at bærekraft, som er en del av formålet med statens eierskap i Statskog SF, omfatter økonomiske, sosiale og miljømessige forhold. Når det gjelder de miljømessige forholdene, er det et faktum at norsk skogsdrift i dag ikke er bærekraftig. Det er et nasjonalt mål at økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester. Rapporten «Vurdering av økologisk tilstand for skog i Norge i 2020» (NINA, 2021) slår fast at økologisk tilstand for skog i hele Norge er beregnet til 0,42, klart lavere enn 0,6, som er nedre grenseverdi for god tilstand. Det er følgelig ingen faglig tvil om at norsk skogsdrift, hvorav Statskog SF og AS Meraker Brug står for en betydelig andel, drives på en måte som gir for dårlig økologisk tilstand.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, gjennom eierskapsdialog og stemmegivning på generalforsamlinger, sikre at Statskog SF på sine eiendommer når det nasjonale miljømålet om god økologisk tilstand i norsk skog innen 2030.»

Komiteens medlem fra Rødt mener at det trengs kraftige statlige industrilokomotiver for å lede an i oppbygning og omstilling av norsk industri og næringsliv. Gjennom statlig kontroll over landets største industribedrifter kan man målrettet skape infrastruktur og næringsutvikling ut ifra politiske hensyn til utslippskutt, arbeidsplasser og distriktpolitikk og sikre at knappe ikke-fornybare ressurser brukes til å skape aktivitet og velferd ut ifra samfunnets behov og interesser.

Dette medlem mener det er viktig at staten gjennom oppkjøp sikrer dominerende eierskap over selskap som eier strategiske naturressurser i Norge, som Equinor, Yara og Hydro.

Dette medlem ønsker å starte en prosess med å la staten kjøpe seg opp i Equinor, for å ta selskapet av

børs og gjøre selskapet til et industrilokomotiv for samfunnsbygging i hele Norge.

Dette medlem vil vri investeringer gjennom Statens pensjonsfond utland (SPU) fra å kjøpe portefølje i utenlandske selskaper og eiendom i utlandet til heller gradvis å sikre økt demokratisk kontroll over nøkkelvirksomhet for det norske samfunnet. SPU er vår felles formue som Norge investerer for å sikre verdiskaping og velferd i framtida. Dette medlem mener man da må bort fra å være passive rentenister og heller investere deler av fondet i å sikre at man har en industri og en infrastruktur i framtida.

Dette medlem vil vise til at kvartalsresultatet for Equinor for tredje kvartal 2022 viste et overskudd på 24,3 mrd. kroner. Selv om dette er ekstraordinært høyt på bakgrunn av den voldsomme prisøkningen på gass etter Russlands folkerettsstridige invasjon av Ukraina, sier det noe om potensialet for lønnsomhet og verdiskaping også under offentlig eie.

Videre vil dette medlem vise til at komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet i Innst. 47 S (2022–2023) Endringer i statsbudsjettet 2022 under Landbruks- og matdepartementet (kapitalforhøyelse og statlig lån til Statskog SF) omtalte det som fullt i tråd med regjeringens eierskapspolitikk å kjøpe opp 100 pst. av aksjene i Meraker Brug «under streken».

Videre viser dette medlem til at Senterpartiet, ved partileder Trygve Slagsvold Vedum, i et intervju med E24 15. august 2021 gikk inn for at staten skulle kjøpe seg opp til 51,1 pst. av aksjene i Hydro.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget gir regjeringen fullmakt til å kjøpe 100 pst. av aksjene i Equinor.»

«Stortinget gir regjeringen fullmakt til å kjøpe seg opp til 50,1 pst. av aksjene i Hydro.»

«Stortinget gir regjeringen fullmakt til å kjøpe seg opp til 50,1 pst. av aksjene i Yara.»

«Stortinget ber regjeringen utrede et veikart og en prioriteringsrekkefølge for å sikre 100 pst. offentlig eierskap over Equinor, Hydro, Telenor, Yara og DNB innen 2030.»

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan Norge kan sikre kontroll over strategisk viktige verdikjeder i lys av den nye geopolitiske situasjonen, og vurdere om

det har implikasjoner for statlig eierskap. Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding om dette, eller på annen egnet måte komme tilbake til Stortinget i løpet av 2023.

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2023 legge frem en forpliktende plan for hvordan målet om 11 mrd. kroner i reduserte administrative kostnader for næringslivet, knyttet til pålagte regler og skjemavelde fra det offentlige, skal oppnås.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen legge til grunn at målet for selskapene med statlig eierandel i kategori 1 skal være å oppnå høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer, samt å bidra til å oppfylle Parisavtalens og naturavtalens mål.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen sikre ved stemmegivning på selskapenes generalforsamlinger at vedtektene til samtlige statlige selskaper inneholder regler om at selskapet har som mål å oppfylle Parisavtalens og den nye naturavtalens mål.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen bruke sin eiermakt til å sørge for at alle statlig eide selskaper følger prinsipper for fastsetting av vitenskapsbaserte mål og reduserer utslipp fra egen drift og verdikjeder i tråd med 1,5-gradersgrensen samt har troverdige planer for utslippskutt mot både 2030 og 2050.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen, gjennom eierskapsdialog og stemmegivning på generalforsamlinger, sikre at Statskog SF på sine eiendommer når det nasjonale miljømålet om god økologisk tilstand i norsk skog innen 2030.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen samle statens eierskapsforvaltning av samtlige selskaper i Nærings- og fiskeri-departementet.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan en kan sikre prosessuelle regler for energipolitikken som sikrer at energiutbygginger ikke er i strid med folkeretten, menneskerettighetene og urfolksrettighetene.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen sikre gjennom stemmegivning på selskapenes generalforsamlinger at ingen statlige selskap driver virksomhet i utlandet som ikke ville vært politisk akseptert i Norge, som f.eks. fracking.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen fremme forslag under samtlige generalforsamlinger der staten har eierskap om at det vedtektsfestes at selskapene har som mål å ikke kjøpe inn varer eller tjenester fra selskaper eller aktører tilknyttet skatteparadis.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen foreslå at selskapene der staten har eierskap, forventes å publisere land-for-land-rapporter som viser selskapenes økonomiske virksomhet fordelt på alle landene hvor de har tilstedeværelse.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen stille krav om at statlig eide selskaper ikke oppretter datterselskaper eller skall-selskaper i hemmeligholdsjurisdiksjoner eller lavskatteland.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en evaluering av standarden og resultat i faktiske utslippskutt som kommer av samtlige karbonkreditter brukt av statlige selskaper de siste fem årene, og legge frem evalueringen for Stortinget.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen benytte sin eiermakt til å sikre at statens retningslinjer for lederlønn og forventninger til styrehonorarer etterleves, og stemme for å skifte ut medlemmene i styret i statseide selskaper som ikke følger disse retningslinjene og forventningene.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med retningslinjer som sikrer at lederlønn og styrehonorar i statseide selskaper ikke ligger på et nivå som er høyere enn statsministerens lønn.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen sikre at bruken av variabel lønn og bonusordninger begrenses, samt at størrelsen på pensjonsordninger og sluttvederlag for ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel gjennomgås med mål om reduksjoner i samlet godtgjørelse.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen sikre at Norfunds, og andre statlig eide selskapers, aktsomhetsvurderinger inkluderer konsultasjon og inkludert samtykke fra lokal-samfunn, urfolk og fagbevegelse i forkant av nye investeringer.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen evaluere Norfunds virksomhet de siste ti årene opp mot Stortingets vedtatte mål for bistanden som er fattigdomsreduksjon, og levere denne evalueringen i en form av en stortingsmelding i inneværende stortingsperiode.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for hvordan de statlig eide selskapene innenfor norsk jernbane kan samles, konsolideres og/eller samlokaliseres for å gi mer forutsigbar og lønnsom drift for togbrukere.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen reversere utskillingen av Norske tog AS, Mantena AS og Entur AS fra Vygruppen (daværende NSB-gruppen).

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen sette konkrete mål for både direkte og indirekte utslippskutt som de statlige selskapene i transportsektoren skal bidra med frem mot 2030.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av samfunnsoppdraget til alle de statlige selskapene i transportsektoren for å sikre at samfunnsoppdraget deres er i tråd med Norges internasjonale klima- og miljøforpliktelser.

Forslag fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 23*

Stortinget ber regjeringen sikre at statlige infrastruktureiere som Telenor og Statnett pålegges samme regler som offentlige innkjøpere om lærlingplasser hos leverandører, og at leverandører skal være godkjent som lærebedrift.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:*Forslag 24*

Stortinget ber regjeringen innføre rutiner for å avstå fra støtte til eller deltakelse i aksjetilbakekjøpsprogram dersom det går på bekostning av nødvendige investeringer i norsk grønn og rettferdig omstilling.

Forslag 25

Stortinget ber regjeringen innføre en regelmessig strategisk gjennomgang av statlig eierskap i tillegg til eierskapsmeldinger, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag 26

Stortinget ber regjeringen ved generalforsamling foreslå at Statkraft AS skal ha som hovedformål å sikre forsyningssikkerhet i Norge og forsyne norske husholdninger og bedrifter med rimelig, fornybar kraft.

Forslag 27

Stortinget ber regjeringen sette ned et skyggeråd for Norfund bestående av fagbevegelse, urfolksorganisasjoner og utviklingsorganisasjoner, etter modell av OECDs kontaktpunkt.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 28*

Stortinget ber regjeringen børsnotere og selge seg ut av AS Vinmonopolet.

Forslag 29

Stortinget ber regjeringen selge seg ut av Carte Blanche AS, AS Den Nationale Scene, Den Norske Opera & Ballett AS, Filmparken AS, Nationalteatret AS, Rogaland Teater AS, Talent Norge AS og Trøndelag Teater AS.

Forslag 30

Stortinget gir regjeringen fullmakt til å delprivatisere og børsnotere NRK.

Forslag 31

Stortinget ber regjeringen oppheve spillmonopolet og avvikle Norsk Tipping AS.

Forslag 32

Stortinget gir regjeringen fullmakt til å selge seg ned i Simula Research Laboratory AS til 34 pst.

Forslag 33

Stortinget ber regjeringen som eier pålegge Statskog SF å starte med arronderingssalg av skogeiendommer og annen fast eiendom i Statskog SFs eie.

Forslag 34

Stortinget ber regjeringen gjennomføre nedsalg av eierskapet i Baneservice AS.

Forslag 35

Stortinget gir regjeringen fullmakt til å avvikle eierskapet i Flytoget AS.

Forslag 36

Stortinget ber regjeringen avvikle eierskapet i Mesta AS.

Forslag 37

Stortinget gir regjeringen fullmakt til å avvikle eierskapet i Mantena AS.

Forslag 38

Stortinget gir regjeringen fullmakt til å selge ned sin eierandel i Nofima AS til 51 pst.

Forslag 39

Stortinget gir regjeringen fullmakt til å selge seg ut av Posten Norge AS.

Forslag 40

Stortinget gir regjeringen fullmakt til å selge seg ned i Telenor ASA til 51 pst.

Forslag 41

Stortinget gir regjeringen fullmakt til å selge seg ned i Yara International ASA til 34 pst.

Forslag 42

Stortinget gir regjeringen fullmakt til å selge seg ut av Entur AS, Norske tog AS, Spordrift AS og Vygruppen AS.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 43*

Stortinget ber regjeringen utrede konsolideringen av Nysnø, Argentum og Investinor under et grønt mandat til revidert nasjonalbudsjett for 2023, hvor Nysnø blir koordinerende enhet.

Forslag fra Rødt:*Forslag 44*

Stortinget gir regjeringen fullmakt til å kjøpe 100 pst. av aksjene i Equinor.

Forslag 45

Stortinget gir regjeringen fullmakt til å kjøpe seg opp til 50,1 pst. av aksjene i Hydro.

Forslag 46

Stortinget gir regjeringen fullmakt til å kjøpe seg opp til 50,1 pst. av aksjene i Yara.

Forslag 47

Stortinget ber regjeringen utrede et veikart og en prioriteringsrekkefølge for å sikre 100 pst. offentlig eierskap over Equinor, Hydro, Telenor, Yara og DNB innen 2030.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I fremmes av komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre.

Komiteens tilråding II fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen i større grad bidra til bredere geografisk spredning og mangfold blant eiervalgte styrerepresentanter i selskaper hvor staten har eierandeler.

II

Meld. St. 6 (2022–2023) – Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap – Statens direkte eierskap i selskaper – vedlegges protokollen.

Oslo, i næringskomiteen, den 16. februar 2023

Willfred Nordlund

leder og ordfører

